

Strauss ve Howe Kuşak Paradigması ve Verili Kuşak Kimliklerinin Sosyal Kimlik Bağlamında Analizi: Verili Kuşak Kimlikleri Sorunsalı^(*)

Sema ÇINAR ALEVLI^(**)

Öz

Bu çalışmada, Strauss ve Howe kuşak paradigması incelenmiş ve paradigma içinde yer alan kuşak kategorilerinin ve kuşak kimliği tanımlarının hangi kriterlere göre belirlendiği ortaya konulmuştur. Çalışmanın analiz bölümünde Strauss ve Howe kuşak denklemi, biçim ve içerik yönüyle kuşak ve sosyal kimlik tanım ve teorileri çerçevesinde analiz edilmiş ve Milenyum Kuşağı, X Kuşağı, Y Kuşağı, Z Kuşağı, Alfa Kuşağı gibi verili kuşak kimliklerinin kuşakları ne ölçüde temsil ettiği değerlendirilmiştir. Çalışmanın teorik çerçevesini kuşak ve sosyal kimlik tanım ve teorileri oluşturmaktadır. Bu çalışmanın temel amacı, günümüzde kuşakları tanımlamak için sıkça kullanılan verili kuşak kimliklerinin kuşakları tanımlama sınırlılığını ortaya koymak ve sosyal ve kültürel yapılar temelinde kuşak anlayışının gelişimine katkı sağlamaktır.

Anahtar Kelimeler: Kuşak, Sosyal Kimlik, X, Y, Z, Milenyum gibi verili Kuşak Kimliği.

Özgün Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 24.07.2023

Kabul Tarihi: 26.04.2024

^(*) Bu makale, 20 Mayıs 2023 tarihinde, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Avrupa Birliği Enstitüsü tarafından düzenlenen “Türkiye’den Avrupa’ya Gençlik Araştırmaları: İşsizlik, Göç, Dijitalleşme ve Aktivizm” temalı Gençlik Araştırmaları Konferansı’nda sunulmuş olan Kuşak Kimliği Problemi (ISBN: 978-605-399-618-7) başlıklı bildirinin genişletilmiş ve yeniden düzenlenmiş biçimidir.

^(**) Dr. Bağımsız Araştırmacı.

E-posta: semacinaralevli@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3968-7594>

Sema Çınar Alevli, “Strauss ve Howe Kuşak Paradigması ve Verili Kuşak Kimliklerinin Sosyal Kimlik Bağlamında Analizi: Verili Kuşak Kimlikleri Sorunsalı,” *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, no. 18 (Mayıs 2024): 101-122.

DOI: <https://doi.org/10.32739/uskudarsbd.10.18.140>

Bu eser [Creative Commons Atf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/) ile lisanslanmıştır.

Strauss and Howe Generation Paradigm and The Analysis of Assigned Generational Identities in the Context of Social Identity: The Problem of Assigned Generation Identities ^(*)

Sema ÇINAR ALEVLI^(**)

Abstract

In this study, Strauss and Howe generation paradigm has been examined, and it has been elucidated how the generational categories and the generational identities within the paradigm are determined based on which criteria. In the analysis section of the study, the Strauss and Howe generation equation was analyzed in terms of form and content within the framework of generation and social identity definitions and theories, and it was evaluated to what extent given generation identities such as Millennium Generation, Generation X, Generation Y, Generation Z, Generation Alpha represent the generations. The theoretical framework has been determined as definitions and theories of generation and social identity. The aim of this study is to reveal the limitations of assigned generation identities, which are frequently used to define generations today, and to contribute to the development of a generation understanding based on social and cultural structures.

Keywords: Generation, Social Identity, Assigned Generational Identity such as X, Y, Z, Millennial.

Original Research Article

Submission Date: 24.07.2023

Acceptance Date: 26.04.2024

^(*) This article is an expanded and rearranged version of the paper titled "The Problem of Generation Identity" (ISBN: 978-605-399-618-7), which was presented at the Youth Research Conference themed "Youth Research from Turkey to Europe: Unemployment, Migration, Digitalization, and Activism" organized by Istanbul Bilgi University, European Union Institute on May 20, 2023.

^(**) PhD. Independant Researcher.

E-mail: semacinaralevli@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3968-7594>

Sema Çınar Alevli, "Strauss and Howe Generation Paradigm and The Analysis of Assigned Generational Identities in the Context of Social Identity: The Problem of Assigned Generation Identities," *Üsküdar University Journal of Social Sciences*, no. 18 (May 2024): 101-122.
DOI: <https://doi.org/10.32739/uskudarsbd.10.18.140>

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

Giriş

Kuşaklar olgusu, bireylerin sosyal düşünce, tutum ve davranışlarının yorumlanması, kuşaklar arası yapıcı etkileşimin sağlanması ve toplumsal değişim yönünün öngörülebilmesi gibi önemli konularda referans alınacak teori, tanım, veri ve analizler içeren bir araştırma alanını temsil etmektedir. Toplumsal gelişme ve değişimin hızının kontrol altında tutulması amacıyla, yeni kuşakların eski kuşaklarla olan ilişkilerinin yeniden düzenlenmesinin gerekliliğini savunan Auguste Comte, kuşaklar konusunu metodolojik bir yaklaşımla ele alan ilk araştırmacıdır. Comte'un çalışmalarıyla başlayan kuşak araştırmaları, o günden bugüne çeşitli yöntemlerle devam etmiştir.¹

Kuşak çalışmaları, kuşak kimliği bağlamında incelendiğinde açıklayıcı ve tanımlayıcı olmak üzere iki farklı inceleme biçimi göze çarpmaktadır. Açıklayıcı kuşak çalışmaları türünde kuşaklar, olgusal olarak ele alınmaktadır. Bu türde, kuşak kavramının çerçevesi belirlenmekte, kuşakları oluşturan faktörler tartışılmakta, dönemsel aralıkları belirleyici kriterler üzerinde durulmakta ve kuşaklar olgusunu anlamaya yönelik perspektifler geliştirilmektedir. İkinci tür olan tanımlayıcı kuşak çalışmalarında ise kuşaklar, X kuşağı, Y kuşağı, Z kuşağı gibi tanımlayıcı kavramsallaştırmalarla öne çıkmaktadır. Bu kavramlar, sadece kuşak kategorilerinin adı olmayıp kuşakları kimlik, kişilik ve karakteristik olarak da tanımlamaktadır. Bu yönüyle kavramlar, verili kuşak kimliği özelliği taşımaktadır. Kuşakları anlama yerine adlandırma; kuşak kategorilerinin nasıl oluştuğunu açıklama yerine kategoriler inşa etme niteliğindeki tanımlayıcı kuşak çalışmaları, son dönemde hızla artmış ve en başta pazarlama, reklam, trend analizi, moda, tüketim olmak üzere daha birçok alanda kuşakların tanımlanması, kuşak kimliklerinin ve farklılıklarının belirlenmesi, iş yerlerinde çalışma planlarının düzenlenmesi ve organizasyon şemalarının oluşturulması konularında referans oluşturmaya başlamıştır.

Kuşakların X, Y, Z, Beta, Alfa gibi kavramlarla tanımlanması, günlük etkileşimlerde de özelden kamusal geniş bir yelpazede karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu yaklaşım, kimlik tanımlarının kuşaklar üzerinden tamamen mekanik bir hale gelmesine, tanımlanan kuşaktaki bireylerin özgürlük ve özgünlüklerinin sınırlanmasına ve kişiliklerin koşullu bir şekilde değerlendirilmesine neden olmaktadır. Ayrıca kuşak olgusu kategorik bir temele dayandığı için bu tür tanımlar kuşaklar arasındaki farklılıkları daha da belirgin hale getirmekte ve özellikle anlayış, değer ve iletişim tarzları açısından kuşaklar arasında boşluk ve çatışma olasılığını artırmaktadır.

Bu çalışmada, kuşakları tanımlayıcı ve yapılandırıcı biçimde ele alan kuşak araştırmaları ve verili kuşak kimlikleri sorunsallaştırılmıştır. Bu bağlamda, verili kuşak tanımlarının ve açıklayıcı kuşak araştırmaların gözden geçirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Araştırma birimi olarak Strauss ve Howe'ın kendi isimleriyle tanımlanan *Strauss ve Howe Kuşak Paradigması*

¹ "Kuşaklar sosyolojisinin metodolojik açıdan genişlemesinin izini süren" önemli bir çalışma olarak bk.: Halil Çakır ve Ayşe Azman, "Sosyal Kuşaklar: Kuşaklar Sosyolojisinde Metodolojik Bir Açılım," *İmgelem* 6, sayı: 11 (Aralık: 2022): 335. Konu hakkında bir diğer önemli çalışma Hans Jaeger'a aittir; Hans Jaeger, "Generations in History: Reflections on a Controversial Concept," *History and Theory* 24, sayı: 3 (Kasım 1985): 273-292.

tercih edilmiştir. Bu tercih, Strauss ve Howe kuşak ve kohort denklemi içinde verilen kuşak tanımlarının verili ve inşacı nitelik taşıması ve tanımların hem popüler nitelikteki kuşak çalışmalarında hem de akademik nitelikteki kuşak kimliği araştırmalarında yaygın olarak kullanılmasından kaynaklanmaktadır.² Ayrıca, Strauss ve Howe kuşak paradigması, kuşaklara yönelik verili kimlik tanımlarını bütünlük içinde görerek sorunun net bir şekilde ele alınmasına olanak sağlayacak olması açısından da tercih edilmiştir.

Çalışmanın teorik çerçevesi, kuşak ve sosyal kimlik teorileri üzerine kurulmuştur. Kuşak teorileri incelemesinde, kuşaklar olgusunu açıklayıcı bir kuşak çalışması örneği olarak Mannheim'ın kuşak teorisine daha geniş yer verilmiştir. Verili kuşak kimliklerinin analizini yapmak için ise H. Tajfel ve J. Turner tarafından geliştirilmiş olan Sosyal Kimlik Kuramı (Social Identity Theory), çalışmanın teorik çerçevesine dahil edilmiştir. Sosyal Kimlik Kuramı, kategori temelli bir kimlik kuramıdır.³ Kuşaklar da kategori temelli sosyal yapılar olduğu için teorik bağlam olarak bu kuram tercih edilmiştir.

Bu çalışmanın temel amacı, günümüzde kuşakları tanımlamak için sıkça kullanılan verili kuşak kimliklerinin kuşakları tanımlama sınırlılığını ortaya koymak ve sosyal ve kültürel yapılar temelinde kuşak anlayışının gelişimine katkı sağlamaktır. Bu çalışma, akademik literatürde son dönemde artan kuşak kimliği çalışmalarına katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Operasyonel Tanımlar:

Bu çalışmada, kavramların sosyolojik tanımları temel alınarak “kohort” kavramının Türkçe karşılığı olarak “kuşak”, “generation” kavramının Türkçe karşılığı olarak ise “nesil” kavramı kullanılmıştır. Ancak, doğrudan alıntılarda ve kitap isimlerinde orijinal kullanıma sadık kalınmıştır.

Bu çalışmada, kuşak konusunu ele alan araştırmalar açıklayıcı ve tanımlayıcı olmak şeklinde iki kategoride ele alınmış ve tanımlayıcı kuşak çalışmaları kapsamında X, Y, Z, Alfa, Beta, Millennial gibi kuşakları kimlik ve kişilik açısından yapılandıran kavramlar “verili kuşak kimliği” olarak adlandırılmıştır.

Literatür Taraması:

Kuşak kimliği, son dönemde sosyal kimlik teorisine artan ilgi ve örgütsel davranış alanındaki kimlik kavramının popülerliğinin artmasıyla birlikte daha fazla araştırma alanı haline gelmiştir.

M. J. Joshi ve meslektaşları, “Unpacking Generational Identities in Organizations” (Organizasyonlardaki Kuşak Kimliklerinin Ayrıştırılması) adlı makaleleri aracılığıyla kuşak kimliğini bir bireyin belirli bir kuşak grubuna ait hissetmesi ve bu kuşak grubunun birey için taşıdığı anlamın farkında olması olarak tanımlamışlardır. Araştırmacılar bu çalışmayla kuşaklar konusunu kimlik ve sosyal kimlik teorileri bağlamında ele almış ve kuşakların nasıl

---

² J. Bret Becton ve L.A. Jones-Farmer, “Generational Differences in Workplace Behavior,” *Journal of Applied Social Psychology* 44, (Şubat 2014): 175–189.

³ Jan E. Stets ve Peter J. Burke, “Identity Theory and Social Identity Theory,” *Social Psychology Quarterly* 63, no. 3, (Eylül 2000).

kavramsallaştırılabileceği, önceki ve sonraki kuşakların nasıl tanımlanabileceği ve ne tür kuşaklar arası etkileşimlerin ortaya çıkabileceği konusunda yöntemler ortaya koymuşlardır.⁴

Kuşak ve kimlik ilişkisi üzerine yapılan bir diğer çalışma M. Ulrich'e aittir. Ulrich, *Exploring Generational Identity: A Multiparadigm Approach* (Kuşak Kimliğini Keşfetmek: Çok Paradigmatlı Bir Yaklaşım) başlıklı makalesinde, kuşak kimliklerini sosyal kimlik teorisi bağlamında ele almış ve çoklu bakış açılarını kullanarak kuşak kimliğinin anlaşılmasının önemini vurgulamıştır.⁵

Kuşak Tanım ve Teorileri

J. Scott, kuşak (generation) kavramının kullanımındaki farklılıkları beş şekilde ortaya koymaktadır. İlk şekilde kuşak kavramı, genişletilmiş akrabalık yapısı çerçevesinde, bireylerin aile bağları ve çevrelerini içine alan kuşakları belirlemek için kullanılmaktadır. İkinci şekilde belirli bir grup insanın (örneğin, üniversite öğrencileri) yaşamlarının hangi aşamasında olduklarını ve hangi dönemleri deneyimlediklerini tespit etmek amacıyla kullanılmaktadır. Üçüncü şekilde, Büyük Buhran Kuşağı gibi belirli bir tarihsel dönemi paylaşan insanları tanımlamak için kullanılmıştır. Bir başka şekilde belirli bir siyasi veya kültürel kimliği paylaşan insanları alt gruplara ayırmak için kullanılmaktadır. Son şekilde ise kuşak kavramı, popülasyondaki sınırlı bir yaş grubunu vurgulamak için kullanılmaktadır ki bu kullanım Scott'a göre kohort (cohort) kavramına karşılık gelmektedir.⁶

Scott'ın tanımına göre, kuşak kavramı belirli bir zaman diliminde, birlikte hareket eden bireylerin toplamını ifade etmektedir. Doğum yılı ise kuşağın tanımlayıcı ögesidir. Kohort olgusunu nesil olgusundan (generation) ayıran N. Ryder ise *kohort* kavramını aynı olayı aynı zaman aralığında yaşayan bireylerin toplamı olarak tanımlamaktadır.⁷ Ryder, kohort verilerinin elde edilmesinde gözlemin önemine dikkat çeker ve kuşağın tanımlayıcı ögesi olarak doğum yılının tek başına ele alınmasını, kuşak kategorilerinin sınırlandırılması olarak değerlendirir.

Tanımlardan anlaşılacağı üzere, kuşak kavramı farklı sosyal birimleri işaret etmek için kısmen değişen anlamlarda kullanılmaktadır. Ancak, her kullanım bağlamında ortak olan özellik, kavramın belirli bir zaman dilimine referansla oluşmasıdır. Belirlenen zaman dilimi, aynı yaştaki özel bir grubu kapsıyorsa bunun için *nesil* (generation) kavramı kullanılmakta; belirlenen zaman dilimi aynı yaştaki genel kategoriye kapsıyorsa bu durumda ise *kuşak* (cohort) kavramı tercih edilmektedir. Bir nesil, özel bir grup insanın doğumu ile çocuklarının doğumu arasında geçen yıl sayısı ile tanımlanmakta ve bu süre yaklaşık 29 yıl olarak belirlenmektedir.⁸ Kuşak

⁴ Aparna Joshi vd., "Unpacking Generational Identities in Organizations," *The Academy of Management Review* 3, sayı: 35 (2010): 284.

⁵ Michael J. Ulrich, "Exploring Generational Identity: A Multiparadigm Approach," *Journal of Business Diversity* 3, sayı: 12 (Ocak, 2012).

⁶ Jackie Scott, "Generations," *The Cambridge Dictionary of Sociology* içinde, ed. Bryans S. Turner (Cambridge [England]: Cambridge University Press: 2006), 233.

⁷ Norman B. Ryder, "The Cohort as a Concept in the Study of Social Change," *American Sociological Review* 6, sayı: 30 (1965): 845.

⁸ A. G. Johnson'a göre bu süre teknik olarak "ortalama nesil uzunluğu" olarak bilinmekte ve hesaplanırken

için ise 5 ve 30 yıl arasında bir zaman dilimi tanımlanmaktadır. Bununla birlikte son dönemde yapılan kuşak çalışmalarında, 18 ilâ 22 yıl arası bir sürenin tercih edildiği görülmektedir.

Kuşaklar konusu, sosyal bilimler alanında yer alan çeşitli disiplinler içinde önemli bir araştırma alanı oluşturmaktadır. Kuşaklar alanında yapılan çalışmalar, kuşakların sınıflandırılmasında temel alınacak kriterlere, bağlamına ve kullanılacak metodolojiye bağlı olarak çeşitli yaklaşımlar içermektedir. Kuşaklar konusunu pozitivist bir metodoloji ile toplumsal evrim ve sosyal değişme bağlamı içinde ele alan A. Comte, uygarlığın sürekli ilerlediğini ve ilerlemesinin ortalama yaşam süresine bağlı olduğunu savunur. Comte, kuşakları toplumsal değişim ve evrimin dönemsel aktörleri olarak görür ve bu nedenle kuşak dönemini 30 yıl olarak önerir. Comte, 30 yılın altındaki kuşak değişimlerinin hızlı toplumsal değişimlere yol açarak istikrarı tehdit edebileceğini, toplumda yüzeyselleşmeye ve yaşamsal kaynakların azalmasına yol açabileceğini ifade etmektedir.⁹

Romantik-tarihselci paradigma içinde konuyu ele alan W. Dilthey, kuşak olgusunu biyolojik faktörlerden çok kültürel unsurlarla açıklamaya odaklanarak kuşaklar sosyolojindeki pozitivist perspektife bir alternatif sunmuştur. Dilthey'e göre, belirli yaş gruplarının görünürdeki tek biçimliliğinden yola çıkarak kuşaklara ilişkin genelleme yapılamaz.¹⁰ Kuşak birimi bireylerin paylaştığı deneyim alanına dayanır. Bu deneyim alanı, bir kuşağın etkileyici zamanı içinde meydana gelen tarihi olaylar ve süreçlerle şekillenir. Bu yaklaşım, zaman algısını niteliksel ve deneyimsel boyutlarıyla ele alarak ölçülebilir niceliksel zaman yerine kuşakları bir arada tutan deneyimleri vurgulamaktadır.¹¹

Kuşak olgusunu ardışık düzen içinde ele alan bir diğer düşünür K. Mannheim'dır. Çağdaş kuşak teorilerinin temelini oluşturan Mannheim, biyolojik yaşam süreci ile sosyal yaşam sürecini bir araya getirilerek pozitivist ve romantik-tarihselci paradigmayı sentezlenmeye çalışmıştır.¹² Kendisi de romantik-tarihselci paradigma geleneğinin içinden gelen Mannheim, kuşakların sadece çizgisel bir ilerleme ölçütü olarak değil biyolojik etkenlerin sosyolojik bağlamı içinde ve tarihsel-toplumsal süreçlere gömülü olan özel bir yerleşim özdeşliği türü olarak ele alınması gerekliliğini belirtir.¹³

Mannheim'a göre, toplumsal değişime yön veren kültürel üretim ve yaratım hep aynı bireylerin ve aynı kuşağın başarabileceği bir şey değildir. Kültürel mirasla yeni temas süreci

---

annelerin ilk kızlarını doğurdukları andaki ortalama yaşları dikkate alınmaktadır. Ortalama nesil uzunluğu için belirlenen sayısal değerler genellikle 29 yıl civarında bir aralıktadır; Allan G. Johnson, "Generation," *The Blackwell Dictionary of Sociology A User's Guide to Sociological Language* içinde, ed. Allan G. Johnson (Blackwell 2000), 132.

⁹ Auguste Comte, "Auguste Comte on the Natural Progress of Human Society: Population and Development Review," *Population Council* 37, no. 2 (Haziran 2011).

¹⁰ Hans Jaeger, "Generations in History: Reflections on a Controversial Concept," *History and Theory* 24, sayı: 3 (Kasım, 1985): 275.

¹¹ Astrid Erll, "Generation in Literary History: Three Constellations of Generationality, Genealogy, and Memory," *New Literary History* 45, no. 3 (Yaz. 2014).

¹² Bryan S. Turner ve Ron Eyerman, "Kuşaklar Sosyolojisi," *Klasik Sosyoloji* içinde, ed. Bryan S. Turner, çev. İdil Çetin. (İstanbul: İletişim Yayınları 2014), 385-6.

¹³ Karl Mannheim, *Bilgi Sosyolojisi*, çev. Mustafa Yalçınkaya (İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2018), 326-27.

kültürün yeni baştan temasa geçen bireyler tarafından yaratılma sürecidir. Yeni kuşakların kültürle teması olmasaydı herhangi bir temel toplumsal kalıp korunur ve toplumda tek yanlılıktan doğan ölümcül tehlike baş gösterirdi.¹⁴ “Eğer bir toplum varlığını sürdüreceyse, yeni bir başlangıç noktasından eyleme geçmek ve bazı öğeleri unutmak zorunlu toplumsal gayedir.” diyen düşünüre göre, kuşakların kültürel mirasa yeni teması neticesinde;

- Bireysel bilincin kısıtlı ve kısmi doğasının getirmiş olduğu eksiklikler telafi olur.
- Yeni kültürel seçim olanağı oluşur.
- Kültürel mirasın yeniden değerlendirilmesi kolaylaşır.
- Kullanışlı olmayan kültürel öğelerin terk edilmesi öğrenilir.
- Henüz elde edilmemiş olana azmetme öğrenilir.¹⁵

Mannheim’da kuşaklar eski kuşak, yeni kuşak ve aracı kuşaklar şeklinde kategorize olunmaktadır. Yeni kuşak, mevcut zamanda yaşayan çocuk ve gençlerin içinde yer aldıkları kuşaktır. İleri yaş gruplarının oluşturduğu kuşak eski kuşak olarak nitelendirilir. Aracı kuşaklar ise eski kuşağa yakın olan orta yaş bireyler ve yeni kuşağa yakın olan genç yetişkin bireyler olmak üzere iki gruptan oluşmaktadır.¹⁶ Bu aracı kuşaklar, kuşaklar arasındaki biyolojik kaynaklı farkları silip atamazlar ancak yaklaşık 30 yıllık farkın sonuçlarını hafifletebilirler.¹⁷ Zira kültürel mirasın sürekli aktarımı zorunludur ve aracı kuşakların en önemli fonksiyonu yığılan kültürel mirasın bir kuşaktan diğerine kesintisiz aktarımını sağlamaktır.

Düşünüre göre, ortak bir kuşağın üyeleri, tarihsel-kültürel işleyiş sürecinin zamansal açıdan kısıtlı bir diliminde katılabilirler. Bu nedenle eski kuşak ve aracı kuşaklar, yeni tarihsel süreci ve dönemsel olayları yeni kuşaklarla beraber deneyimlese de yeni kuşak konumuna sahip olamaz. Bu demektir ki eski ve yeni kuşaklar aynı dönemsel olaylardan pay alsalar da yaşamları farklı katmanlaşmış olduğu için aynı kuşak konumuna dâhil olunamazlar. Mannheim bu durumu, insan bilincinin niteliğinin kendine özgü içsel diyalektik içinde olması ile açıklar. İlk izlenim çocukluk deneyimidir. Yaşamın gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık evreleri bu ilk izlenimin üzerine katmanlaşır. Erken izlenimler doğal bir dünya görüşüyle hercümerç olmaya eğilimlidir. Bu nedenle bütün katmanlar ilk deneyimin izlenimini takip eder. Sonraki tüm deneyimler, ister ilk deneyimlerin doğrulanması yönünde olsun isterse antitezi olarak gelişsin, temel anlamlarını bu asli kurulumdan yani çocukluk devri izlenimlerinden almaktadırlar.¹⁸ Mannheim’ın bu görüşü, kuşakları karakteristik açıdan tanımlamaktadır.

Mannheim’a göre, kuşaklara karakterini veren temel unsur dönemsel tarihsel olaylardır. Düşünür, kuşaklara karakterini veren dönemsel tarihsel olayları göç, kıtlık ve dünya savaşları gibi tarihin akışını kesen trajik olaylarla sınırlar. Küçük yaşta maruz kalınan bu trajik tarihsel olaylar, o dönemde yaşayan yeni kuşağın bütününe kişilik ve bilinç yapısının temel katmanını

¹⁴ Karl Mannheim, *From K. Mannheim: The Problem of Generation*, ed. Kur H. Wolff. (London: Routledge Taylor & Francis Group, 2017).

¹⁵ Mannheim, *Bilgi Sosyolojisi*, 337.

¹⁶ Mannheim, *Bilgi Sosyolojisi*, 341-45.

¹⁷ Mannheim, *Bilgi Sosyolojisi*, 341-45.

¹⁸ Mannheim, *Bilgi Sosyolojisi*, 441.

oluşturur ve bu ilk katman, duygusal olarak sonraki katmanlar üzerinde sürekli bir etkiye sahiptir.¹⁹ Ancak bu etki bir kuşağın sosyal değişimi tetikleyebilmesi için yeterli bir sebep değildir. Kuşakların sosyal değişime etkisi, dönemsel etki karşısında ortak bir bilinç geliştirmeleri, yeni yaşam koşullarına uygun kültürel bir yaratım sağlamaları ile mümkündür. Mannheim ortak bilinç (entelekya sahibi) sahibi bu kuşağı *kuşak birimi* olarak konumlandırmaktadır.

Mannheim'in sentezci ve çoklu kuşak teorisi, kendisinden sonra gelen kuşak çalışmalarının dayandığı teorik bağlamı oluşturmuştur.²⁰ Mannheim'in sentezci kuşak metodolojisinin yanı sıra kuşak çalışmalarında nicel ve nitel veri analizi yöntemlerinin kullanılması ve hipotezlerin test edilmesi, kuşaklar literatürünü daha da zenginleştirmiştir. Strauss ve Howe kuşak paradigması, pozitivist, tarihselci, yorumsamacı ve neopozitivist perspektiflerin bir arada sentezlendiği önemli bir kuşak yaklaşımıdır. Paradigmanın şekli, içeriği ve metodolojisi daha sonraki bölümlerde ayrıntılı olarak incelenecektir. Ancak burada vurgulanması gereken önemli bir nokta, Strauss ve Howe kuşak paradigmasının, bu araştırma kapsamında *verili kuşak kimlikleri* olarak ifade edilen X, Y, Z, Alfa, Beta gibi kuşak kimliği kavramsallaştırmalara temel teşkil etmiş olmasıdır. Bu yönüyle, kuşak kimliği çalışmalarında da çokça atıfta bulunulan kuşak paradigması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal Kimlik Teorisi

Sosyal Kimlik Teorisi, H. Tajfel'in algıdaki sosyal faktörler ve ırkçılık, önyargı ve ayrımcılığın bilişsel ve sosyal inanç yönleri üzerine yaptığı erken çalışmalara dayanmaktadır. Teori, 1970'lerin ortalarından sonlarına kadar J. C. Turner ve diğerleri ile iş birliği içinde geliştirilmiş ve tamamen formüle edilmiştir.²¹ Sosyal kimlik yaklaşımı, Tajfel'in *sosyal kimlik kuramı* ve Turner'ın, *kendini kategorizasyon teorisini* içine alan bir yaklaşımıdır.

J. C. Turner ve P. J. Oake'nin tanımına göre, sosyal kimlik bir kişinin benlik kavramının grup veya kategori üyeliklerine ve duygusal, değerlendirici ve diğer psikolojik ilişkilerine dayanan yönlerini tanımlamaktadır.²² M. A. Hogg ve D. Abrams sosyal kimlik teorisindeki sosyal kimliği, kişinin bir sosyal kategoriye veya gruba ait olduğu bilgisidir şeklinde tanımlamaktadır.²³

Sosyal kimlik kuramında, sosyal kimliğe ek olarak bir de kişisel kimlik kategorisi yer almaktadır. Sosyal kimlik, gruplar arası ilişkilerde temsil edilirken kişisel kimlik, kişiler arası

---

¹⁹ Mannheim'in yaklaşımı, kuşaklar konusunu tarihsel ve sosyolojik bakış açısının yanı sıra psikolojik bir perspektifle ele almasıyla dikkat çekmektedir. Bu çerçevede, Mannheim'in kuşak teorisinin disiplinlerarası bir öneme sahip olduğu görülmektedir.

²⁰ Bryan S. Turner ve Ron Eyerman, *Kuşaklar Sosyolojisi, Klasik Sosyoloji içinde*, ed. Bryan S. Turner, çev. İdil Çetin. (İstanbul: İletişim Yayınları 2014), 385-6.

²¹ Michael A. Hogg, Deborah J. Terry ve Katherine M. White, "A Tale of Two Theories: A Critical Comparison of Identity Theory with Social Identity Theory," *Psychology Quarterly* 58, sayı: 4 (Aralık, 1995): 260.

²² John C. Turner ve Penelope J. Oake, "The Significance of the Social Identity Concept for Social Psychology with Reference to Individualism, Interactionism and Social Influence," *British Journal of Social Psychology* 28, (1986): 240.

²³ Michael A. Hogg ve Dominic Abrams, *Social Identifications: A Social Psychology of Intergroup Relations and Group Processes*, (London: Routledge 1988).

ilişkilerde temsil edilmekte ve duyguları ve kişisel anıları içermektedir.²⁴ İnsan etkileşimi ise bir yandan tamamen kişiler arası olmaktan diğer yandan tamamen gruplar arası olmaya kadar geniş bir spektrumda değişmektedir. Kişiler arası bir etkileşim, sosyal kategorilerin ve grupların farkında olmadan tamamen birey olarak ilişki kuran insanları içerirken; kategoriler ve gruplar arası bir etkileşim, insanların tamamen kendi gruplarının temsilcileri olarak ilişki kurdukları bir etkileşimdir. Grup ve kategori temelli etkileşim, kişinin kendine özgü, bireyselleştirici niteliklerinin grup üyeliklerinin belirginliği tarafından boğulduğu bir etkileşimdir. Bu durum, duyarsızlaşma/kişiliksizleşme (depersonalization) süreci olarak tanımlanmaktadır.²⁵

Sosyal kimlik teorisindeki merkezi temel süreç olan depersonalization, kişinin sosyal kategoriyle ilişkilendirdiği anlam ve normları içerir ve sosyal kategorinin bilişsel bir temsiliyi ifade eder. Sosyal stereotipleme, grup bağlılığı, etnosentrizm, iş birliği ve fedakârlık, duygusal bulaşıcılık ve kolektif eylem gibi grup olgularının altında yatan temel süreç olan depersonalization, sosyal kimliğin aktivasyonu ile etkinleşmektedir. Bu süreçte kişi, prototipteki grup üyeliğinin normatif yönlerini algılamakta ve daha sonra bu normlara uygun hareket etmektedir.²⁶

Sosyal kimlik teorisinde, kişisel kimlik türüne rağmen, Horney'in belirttiği üzere, tamamen kişilerarası etkileşim Tajfel ve Turner'ın da nadir gördüğü bir etkileşim biçimidir. Çünkü sosyal kimliğin temeli olan kategorizasyon, kişinin benlik kavramının farklı bir seviyesini harekete geçirdiği için aynı zamanda, insanların kendilerini görme şeklini de değiştirmektedir.²⁷

Sosyal kimlik kuramının dayandığı temel argüman, bireylerin motivasyonel ve bilişsel olarak kategorik bir benlik inşa etme temayülünde olmalarıdır. Motivasyonel temayül, olumlu benlik oluşturarak öz-saygı (self-esteem) kazanma temayülüdür. Turner'a göre bir grup kimliği etkinleştirildiğinde, bireyler grup üyeleri olarak dış gruba göre iç grubun değerlendirmesini artırmakta ve dolayısıyla kendi öz-değerlendirmelerini (self-evaluation) artıracak şekilde davranmaktadırlar. Öz değerlendirme süreci, temelde benlik saygısı kazanma güdüsüne dayansa da sosyal etkileşim sürecinde öz-saygının yerini kolektif benlik saygısı güdüsü (a collective self-esteem motive) almakta ve duruma göre öz-bilgi (a self-knowledge motive), öz tutarlılık (a self-consistency motive), öz-yeterlik (a self-efficacy motive), belirsizliği azaltma (an uncertainty reduction motive) ve öz düzenleme (a self-regulation motive) gibi güdüler, grup içi ve gruplar arası etkileşimde temel motivasyon oluşturmaktadır.²⁸

²⁴ Henri Tajfel ve A. L. Wilkes, "Classification and Quantitative Judgement," *British Journal of Psychology* 54, (1963).

²⁵ Stets ve Burke, "Identity Theory," 231.

²⁶ Stets ve Burke, "Identity Theory," 232.

²⁷ Matthew J. Hornsey, "Social Identity Theory and Self-categorization Theory: A Historical Review, Social and Personality," *Psychology Compass* 2, sayı: 1 (2008): 207.

²⁸ Stets ve Burke, "Identity Theory," 232; Nuri Bilgin, *Kimlik İnşası* (İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları, Aralık 2023), 143, 155.

Sosyal kimlik kuramında sosyal kimlik olgusu sosyal kategorizasyon, benlik kategorizasyonu ve sosyal karşılaştırma olmak üzere üç süreçte ele alınmaktadır. Kimliklenme sürecinin temelinde sosyal kategorizasyon yer almaktadır. Tajfel'e göre, bireyler sosyal "gerçekliğin" kendi "inşasını" kurmasına olanak tanıyan belirli araçlara sahiptir. Sosyal kategorizasyon bu araçlardan biridir.²⁹ Kategorizasyon, sosyal dünyayı sistemleştirmekte ve kişinin toplumdaki yeri olan kendine referans için bir yönlendirme sistemi sağlamaktadır. Hogg ve Abrams'ın³⁰ ifadesine göre kategoriler bir toplumun parçalarıdır ve yalnızca diğer karşıt kategorilerle ilişkili olarak var olurlar.

Sosyal kategorizasyon, fiziksel kategorizasyondan ayırt edici bir yön olarak bireyin kendisini de kategorilere dahil etme eğilimini içerir. Kişi, kendi kimliğini tanımlayabilir, kategorize edebilir ve adlandırabilir. Bu nedenle kategorizasyon, benlik kategorizasyonunun temelini oluşturmaktadır. Benlik kategorileri, uygun şekilde algılanan kategori içi benzerlikler ve kategoriler arası farklılıklar temelinde oluşur ve aynı zamanda bu benzerlikleri ve farklılıkları belirgin hale geldikçe vurgular.³¹ Bu süreçte birey içinde bulunduğu kategoriler ile güçlü bir şekilde özdeşleşir. Burke'e göre her insan kişisel tarihi boyunca benzersiz bir kategorizasyonun üyesidir. Bu nedenle kişinin benlik kavramını oluşturan sosyal kimlikler kümesi de benzersizdir.³²

Sosyal kategorizasyon ve özdeşleşme ile donanmış olan bireyler, daha sonra kategoriler arası sosyal karşılaştırmaya yönelirler. Yukarıda da belirtildiği gibi, bu karşılaştırma süreci, genellikle olumlu bir sosyal kimliği sürdürme çabasıyla gerçekleşir ve gruplar arasında bir rekabet ortamı oluşturur. Gruplar, prestij, güç ve statü açısından üstünlüklerini vurgulamak için benzerlikleri ve farklılıkları abartma eğilimi gösterirler. Yine aynı motivasyonla birlikte dış grup üyelerini kendi gruplarından farklı veya daha az önemli olarak algılayabilirler. Bu algı, iç gruplar ile dış gruplar arasında güç, statü ve prestij ilişkilerini de şekillendirir. Bu süreçte, sadece bir dış grubun varlığının farkında olmak bile iç grup içinde rekabetçi veya ayrımcı tepkilere yol açabilir, bu da gruplar arasında çatışma potansiyelini artırabilir.³³

Sosyal kimlik kuramına göre, bir birey, toplumda çeşitli kategoriler ve gruplar içinde yer alabilir. Bu nedenle bir kişi birden fazla hatta birbirine zıt kimlikler edinebilir ve bu kimlikler arasında çatışma yaşanabilir. Bu durum, toplumsal düzeyde olduğu gibi bireysel benlik yapısında da rekabet ve çatışma olasılığını artırır. Bu olasılığa, teori içinde, L. Festinger'nın bilişsel uyumsuzluk (cognitive dissonance) çalışmalarından elde edilen sonuçlar üzerinden çözüm oluşturulur. Bilişsel uyumsuzluk sonuçlarına göre insanlar, bilişsel uyumsuzluklarını azaltmak için davranışlarını değiştirme, çelişkili düşünceleri haklı çıkarma, yeni davranışlar veya düşünceler ekleyerek gerekçelendirme ve çelişen bilgileri yok sayma gibi yöntemler

²⁹ Henri Tajfel, "Individuals and Groups in Social Psychology," *British Journal of Social and Clinical Psychology* 18, Sayı: 2 (1979).

³⁰ Hogg ve Abrams, *Social Identification*.

³¹ Henri Tajfel, "Cognitive Aspects of Prejudice," *Journal of Social Issues* 25, sayı: 4 (1969): 79.

³² Stets ve Burke, "Identity Theory," 225.

³³ Henri Tajfel, *Differentiation between Social Groups: Studies in the Social Psychology of Intergroup Relations*. (New York: Academic Press: 1978).

kullanılmaktadırlar.³⁴ Farklı kimlik türleri arasında rekabet ve çatışma olasılığına yönelik teori kapsamında belirlenen bir diğer çözüm ise kimlik belirginliği (identity salience) yöntemidir. Stryker ve Serpe'ye göre sosyal durumlar, bir kimlik yerine diğerini gerektiren yorumlara veya tanımlara "açık" olma derecelerine göre kesinlikle farklılık gösterecektir.³⁵ Bu durumda bir kimlik diğeri ile çatışmaksızın belirginleşecektir.³⁶

Kimlik belirginliği yöntemi, bireyin sahip olduğu kimliklerin düzenlenmesi ve organize edilmesinin bir yolu olarak görülür. Sosyal kimlik teorisinde, kimliklerin bir tür hiyerarşi içinde düzenlendiği fikri öne sürülür. Her bir kimliğin belirli bir durumda ortaya çıkma olasılığı hiyerarşik düzenlemenin bir parçasıdır ve hiyerarşik düzene göre gerçekleşir. Bu durumda *kimlik belirginliği hiyerarşisi*, her kimliğin farklı durumlarda nasıl etkili olabileceğiyle ilgili bir bakış açısı sunmaktadır. Bu hiyerarşide bir kimliğin konumu, o kimliğin çekiciliğini ve etkinliğini belirleyen önemli bir faktördür.³⁷

Strauss & Howe Kuşak Paradigması ve Kuşak Kimliği Tanımları

W. Strauss ve N. Howe'in kendi isimleri ile kavramsallaştırılan kuşak paradigması, insanın biyolojik ve tarihsel bir varlık olarak değerlendirildiği ve insan ömrünün değişen evrelerine dayalı olarak oluşturulan bir kuşak teorisidir. Bu paradigma, tarihi yaklaşık 80-90 yıl süren periyotlara böler ve her periyotta dört farklı devir bulunduğunu öne sürer.³⁸ Her devirde farklı bir kuşak bulunmaktadır ve Strauss ve Howe, bir kuşağı, yaşamın ilk aşamalarına, yani bebeklik, çocukluk ve genç yetişkinlik dönemlerine denk gelen ve yaklaşık 22 yıl süren özel bir popülasyon grubu olarak tanımlar.

---

³⁴ Leon Festinger, "Cognitive Dissonance," *Scientific American Magazine* 207, sayı: 4 (Kasım 1962).

³⁵ Sheldon Stryker ve Richard T. Serpe, "Identity Salience and Psychological Centrality: Equivalent, Overlapping, or Complementary Concepts?" *Social Psychology Quarterly* 57, sayı:1 (Mart, 1994): 18.

³⁶ Stryker ve Serpe'nin kimlik belirginliği (identity salience) olarak tanımladığı bu kavramsallaştırmada, kimlik belirginliği durumlararası olarak ve kişiler tarafından durumlar arasında hareket ederken ve belirli bir durumda tepki verirken taşınan bir "kişilik" değişkenidir.

³⁷ Sheldon Stryker ve Richard T. Serpe, "Commitment, Identity Salience and Role Behavior: Theory and Research Example," *Personality, Roles, and Social Behavior içinde*, ed. W. Ickes ve E. S. Knowles (New York: Springer-Verlag 1982).

³⁸ William Strauss ve Neil Howe, *Generations: the History of America's Future, 1584 to 2069*, (New York: William Morrow and Company Inc., 1991).

Tablo 1: Strauss ve Howe Kohort ve Kuşak Denklemi³⁹

KUŞAK ADI	KUŞAKSAL ARKETİPLER	KOHORT ARALIĞI	DÖNGÜLER-DÖNGÜSEL KARAKTERLER-DÖNGÜSEL OLAYLAR	KUŞAK DOĞUM YILI ARALIĞI
Geç Orta Çağ Periyodu (Late Medieval)				
Arthur Kuşağı	Kahraman - Sivil	1435–1459 (24)	3.Dönüş: Sonbahar-Çözülme: Fransa'dan Geri Çekilme	1433–1460 (28)
Hümanist Kuşak	Sanatçı -Uyarlanabilir	1459–1487 (28)	4.Dönüş: Kış-Kriz: Güllerin Savaşı	1461–1482 (22)
Reform Periyodu (Reformation): 103 Yıl				
Reformasyon Kuşağı	Peygamber - İdealist	1487–1517 (30)	1.Dönüş: Bahar-Yüksek: Tudor Rönesansı	1483–1511 (28)
Misilleme Kuşağı	Göçebe - Reaktif	1517–1542 (25)	2. Dönüş: Yaz-Uyanış: Protestan Reformu	1512–1540 (29)
Elizabeth Kuşağı	Kahraman - Sivil	1542–1569 (27)	3.Dönüş: Sonbahar-Çözülme: Intolerance ve Martydom	1541–1565 (24)
Parlamento Kuşağı	Sanatçı -Uyarlanabilir	1569–1594 (25)	4.Dönüş: Kış-Kriz: Armada Krizi	1566–1587 (21)
Yeni Dünya Periyodu (New World Saeculum): 101 yıl				
Püriten Kuşak	Peygamber - İdealist	1594–1621 (27)	1.Dönüş: Bahar-Yüksek: Merrie England	1588–1617 (29)
Şövalye Kuşağı	Göçebe - Reaktif	1621–1649 (28)	2. Dönüş: Yaz-Uyanış: Püriten Uyanış	1618–1647 (29)
Şanlı Kuşak	Kahraman - Sivil	1649–1675 (26)	3. Dönüş: Sonbahar-Çözülme: Restorasyon	1648–1673 (25)
Aydınlanma Kuşağı	Sanatçı -Uyarlanabilir	1675–1704 (29)	4.Dönüş: Kış-Kriz: Görkemli Devrim	1674–1700 (26)
Devrimci Periyodu (Revolutionary Saeculum): 92 yıl				
Uyanış Kuşağı	Peygamber - İdealist	1704–1727 (23)	1.Dönüş: Bahar-Yüksek: Augustan Age of Empire	1701–1723 (22)
Özgürlük Kuşağı	Göçebe - Reaktif	1727–1746 (19)	2. Dönüş: Yaz-Uyanış: Büyük Uyanış	1724–1741 (17)
Cumhuriyet Kuşağı	Kahraman - Sivil	1746–1773 (27)	3. Dönüş: Sonbahar-Çözülme: Fransız ve Kızılderili Savaşı	1742–1766 (24)
Uzlaşma Kuşağı	Sanatçı -Uyarlanabilir	1773–1794 (21)	4. Dönüş: Kış- Kriz: Amerikan Devrimi	1767–1791 (24)

³⁹ Strauss ve Howe Kohort ve Kuşak Denklemi şablonunun oluşturulmasında Strauss–Howe generational theory - Wikipedia sitesinde yer alan şablondan yararlanılmıştır. Şablonda yer alan kategori ve bilgiler, Strauss ve Howe'nin "The Fourth Turning: an American Prophecy" adlı çalışmaları kullanılarak yeniden düzenlenmiştir; William Strauss ve Neil Howe, *The Fourth Turning: an American Prophecy*, (New York: Broadway Books, 1997).

Sivil Savaş Periyodu (Civil War Saeculum): 82 yıl

Aşkın Kuşak	Peygamber - İdealist	1794–1822 (28)	1.Dönüş: Bahar-Yüksek: İyi Duygular Çağı	1792–1821 (29)
Yıldızlı Kuşak	Göçebe - Reaktif	1822–1844 (22)	2. Dönüş: Yaz-Uyanış: Aşkın Uyanış	1822–1842 (20)
	Kahraman - Sivil	1844–1860 (16)	3.Dönüş: Sonbahar- Çözülme: Meksika Savaşı, Bölgecilik	1844–1860 (16)
Aşamalı Kuşak	Sanatçı -Uyarlanabilir	1860–1865 (5)	4. Dönüş: Kış-Kriz: İç Savaş	1843–1859 (16)

Büyük Güç Periyodu (Great Power Saeculum): 81 yıl

Misyoner Kuşak	Peygamber - İdealist	1865–1886 (21)	1.Dönüş: Bahar-Yüksek: Yeniden İnşa, Yıldızlı Çağ	1860–1882 (22)
Kayıp Kuşak	Göçebe - Reaktif	1886–1908 (22)	2. Dönüş: Yaz-Uyanış: Misyoner Uyanış / Aşamalı Dönem	1883–1900 (17)
GI Kuşak	Kahraman - Sivil	1908–1929 (21)	3.Dönüş: Sonbahar- Çözülme: Birinci Dünya Savaşı, Yasak	1901–1924 (23)
Sessiz Kuşak	Sanatçı -Uyarlanabilir	1929–1946 (17)	4.Dönüş: Kış-Kriz: Büyük Buhran, 2. Dünya Savaşı	1925–1942 (17)

Bin Yıllık Periyodu (Millennial Saeculum): 81 yıl

Baby Boomers Kuşağı	Peygamber - İdealist	1946–1964 (18)	1.Dönüş: Bahar-Yüksek: Yüksek Amerikan Mısyonu	1943–1960 (17)
13. Kuşak	Göçebe - Reaktif	1964–1984 (20)	2. Dönüş: Yaz-Uyanış: Bilinç Devrimi	1961–1981 (20)
Bin Yıllık Kuşak	Kahraman - Sivil	1984-2005 (21)	3.Dönüş: Sonbahar- Çözülme: Kültür Savaşları	1982–2004 (22)
Vatan Kuşağı	Sanatçı -Uyarlanabilir	2005? – 2026?	4.Dönüş: Kış-Kriz: Bin Yıllık Kriz	2005 –

Strauss ve Howe'nin kuşak paradigmasını kavramak için tarihsel periyotları ve her periyot içindeki devirleri doğru anlamak önemlidir. Tablo 1'de detaylı olarak gözlemlendiği gibi, her tarihsel periyot genellikle dört devirden oluşmakta ve her devir, sırasıyla yükseliş, uyanış, çözülme ve kriz olmak üzere dört farklı toplumsal süreci içermektedir. Her bir süreç, bahar (yükseliş), yaz (uyanış), sonbahar (çözülme) ve kış (kriz) olarak adlandırılmakta ve her dönemde yeni bir kuşak tarih sahnesine girmektedir.

Tablodaki dikkat çekici bir diğer nokta, kuşakların temsil ettiği arketiplerdeki düzenli döngüselliktir. Toplumun yükseliş evresine denk gelen kuşak peygamber ve idealist, uyanış evresine denk gelen kuşak göçebe ve tepkisel, çözülme döneminde çocukluk evresini geçiren kuşak kahraman ve sivil, kriz evresinde ise çocukluk evresini geçiren kuşak artist ve uyumlu arketipi sergilemektedir.

Strauss ve Howe'nin kuşak paradigmasında, kuşaklara kimlik kazandıran tarihsel olayların belirli bir karakteri olduğu da gözlemlenmektedir. Her periyotta gerçekleşen olaylar farklı olmasına rağmen aynı karakter özelliklerini sergilemektedir. Kuşakları etkileyen olayların karakterlerinin benzer olması, her bir evrede tanımlanan kuşak isimleri farklı olsa bile kuşaklara aynı arketip özelliğini kazandırmaktadır.

Strauss ve Howe'nin kuşak paradigmasına göre, her periyodun birinci devri *yüksek devir* olarak adlandırılır ve *ilkbaharı* temsil eder. Bu devirde bulunan tüm kuşaklar *peygamber* ve *idealist* arketiplerine sahiptir. Her periyodun birinci devrinde toplumsal bilinç ve içgüdü yüksektir, bu nedenle kurumsallaşma düzeyinde bir artış yaşanır. Birinci devirdeki bu kuşaklar, bireyselliğin zayıf olduğu bir ortamda yetişirler ve bir sonraki devirde genç fetihçiler olarak rol alırlar. Bu sebeple birinci devir içindeki kuşaklar genellikle misyoner kuşak özelliklerini taşıır.⁴⁰

Sert yargı gücüne sahip olma, güçlü olma, iradeli olma, idealist olma ve kendini beğenme gibi karakteristik özelliklere sahip olan bu kuşaklar, tarihsel süreç içinde en belirleyici etkiyi yaşlılık döneminde gösterirler. Birinci devirde bulunan kuşaklar, sonraki devirdeki kuşağa güçlü bir kültürel miras bırakır. Bundan sonraki devirlerde toplumsal ahlakın genel kontrolünü genellikle birinci devirdeki kuşak üstlenir.

Her periyodun ikinci devri, uyanış devri olarak adlandırılır ve yaz mevsimini temsil eder. Bu devirde yetişen tüm kuşaklar göçebe ve tepkisel arketiplerine sahiptir. Tepkisellik, birinci devirdeki kurumsal ilerlemeye karşı gelişmiş bir tavır olarak ortaya çıkar. Bu döngü, genç yetişkinlik evresini temsil eder ve özerklik adına kurumlar saldırıya uğrar. Bu nedenle, bu döngüde yetişen tüm kuşaklar kültürel ve manevi açıdan eksik yetişirler.⁴¹

Tablo 1'de görüldüğü gibi, milenyum periyodu içindeki ikinci döngüde yer alan kuşak "13. Kuşak" olarak adlandırılmıştır ve 1962-1981 yılları arasında doğanları içerir, aynı zamanda X kuşağı olarak da bilinir.⁴² Strauss ve Howe kuşak paradigmasına göre göçebe arketipine sahip olan bu kuşak, eğlenceye düşkün olup topluma yabancılaşmış bireyler olarak büyürler. Kurumsal zafiyet nedeniyle yetersiz korunan X kuşağının toplum ve kuşak bilinci zayıftır.⁴³

Strauss ve Howe kuşak paradigmasına göre, üçüncü döngü *çözülme* ve *sonbahar* evresini temsil eder; bu döngüde yer alan kuşaklar *kahraman* ve *sivil* arketiplerine sahiptir. Bu kuşaklar, kendi periyodu içinde diğer kuşaklara göre önemli bir yer tutar, çünkü ikinci döngüdeki kuşakların oluşturduğu kurumsal ve toplumsal çözülmeye karşı kahramanca sivil bir direniş göstermişlerdir. İş birliği odaklı takım çalışması, bu dönemi karakterize eden özelliklerden biridir.⁴⁴

⁴⁰ Strauss ve Howe, *The Fourth Turning*.

⁴¹ Strauss ve Howe, *The Fourth Turning*, 102.

⁴² X ismi, Coupland'ın "Generation X: Tales for an Accelerated Culture (1991) isimli romanı ile popüler hale gelmiştir. Coupland ise, X kavramını sosyolog Paul Fussell'in "Class" isimli eserinden ödünç aldığını belirtmiştir: Douglas Coupland, *Generation X: Tales for an Accelerated Culture*, (New York: St. Martin's Press, 1991).

⁴³ Bu döngüde yayında olan *The Exorcist* ve *Rosemary'nin Bebeği* gibi filmler bu kuşağın kimlik duygularını ve benlik algılarını kalıcı olarak etkilediğini belirten Strauss ve Howe, X kuşağının çocuk ve kuşak algısının da bu nedenle olumsuz olduğunu belirtirler; Strauss ve Howe, *Generations*, 30.

⁴⁴ William Strauss ve Neil Howe, *The Millennials Rising; the Next Great Generation*, (New York: Vintage Books: 2007), 420.

Strauss ve Howe, son periyotta yer alan üçüncü döngü kuşağına *milenyum kuşağı* adını vermiştir.⁴⁵ 1982 sonrası doğan bu kuşağın en önemli özelliği, kolektif bir zihin yapısına ve yörunge duygusuna sahip olmalarıdır. Gelenek, kültür ve topluluk bilinci yüksek olan bu kuşak, sivil toplum kuruluşlarında daha fazla rol alarak toplumsal olaylarda inisiyatif sahibi olarak yetişmişlerdir. Strauss ve Howe'a göre, Milenyum kuşağı Amerika'nın geleceğini inşa edecek olan kuşaktır.

Strauss ve Howe'a göre dördüncü devir *kriz* evresi olup *kış* mevsimini temsil etmektedir. Bu devirde yer alan kuşaklar, artist ve sanatçı arketipine sahip olmaları nedeniyle toplumun içindeki dönemsel kriz karşısında aşırı korunmaktadır. Bu durum, sonraki periyot içinde kriz sonrası konformist ve sosyalleşmiş genç yetişkinler olarak yer almalarına yol açmaktadır. Bu devir, krizlerin ve yıkımların çağı olarak değerlendirilir ve ulusun bekası tehdit altındadır. Bu nedenle bireyler, kendilerini daha büyük bir grubun üyeleri olarak konumlandırma ihtiyacı hissederler.⁴⁶

Strauss ve Howe Kuşak Paradigmasının Biçim ve İçerik Analizi

W. Strauss, 1947-2007 yılları arasında yaşamış Amerikalı bir hukukçu ve kamu yönetim uzmanıdır. N. Howe ise 1951 doğumlu, Amerikalı bir tarihçi ve kamu yönetim uzmanıdır. LifeCourse Associates, Blackstone Group, Concord Coalition ve Stratejik ve Uluslararası Çalışmalar Merkezi (Center for Strategic and International Studies) gibi kuruluşlarda kuşaklar ve kuşaklararası ilişkiler konusunda sosyal ve siyasal danışmanlık görevlerinde bulunan bu düşünürler, sosyal tarih ve kuşaklar alanında önemli eserler yazmışlardır.⁴⁷ Strauss ve Howe'ın Amerikan küresel tarih ve kuşak analizine dayanan Strauss ve Howe Kuşak Paradigması, kuşak kimliği üzerine yapılan çalışmalarda önemli bir yer tutmaktadır.

Strauss ve Howe'ın içinde yaşadığı ekonomik ve politik sistem, her ne kadar ileri demokrasi niteliğine sahip olsa da A. Gramsci'nin hegemonya,⁴⁸ L. Althusser'in ideolojik aygıtlar⁴⁹ tezinde ileri sürdükleri gibi, kapitalizmin gücünü devam ettirebilmek için bireysel ve toplumsal karar verme süreçlerine dâhil olduğu bir sosyal yapı niteliğine sahiptir. 19. yüzyılın ilk yarısına kadar kapitalist sistemin, ikinci yarısından sonra ise hem kapitalist hem de politik sistemlerin bireyin tercihini etkileme amacıyla bireyi içten ele geçirme politikaları çerçevesinde yeni kişilik, benlik, kimlik, kuşak ve toplum tanımlarına gidilmiştir. Bu tanımların en belirgin özelliği ise *inşa edici kimlik tanımları* olmalarıdır. Yeniden çerçeveleme teknikleri ile bireyin, toplumun ve kuşakların

⁴⁵ Howe ve Strauss, *Milenyumcular Yükseliyor* (Millennials Rising, 2007) isimli kitabında 1982 sonrası doğanları milenyumcular kuşağı ismini vermiştir ancak Y alfabetik olarak X'ten sonra yer alması nedeniyle X kuşağından sonra gelen kuşağa Y kuşağı denilmiş ve bu isim daha çok benimsenmiştir.

⁴⁶ Strauss ve Howe, *The Fourth Turning*, 103-4.

⁴⁷ Generations (1991), 13th-GEN (1993), The Fourth Turning (1997), Millennials Rising (2000), Millennials Go To College (2003, 2007), Millennials and the Pop Culture (2006) ve Millennials and K-12 Schools (2008) başlıklı kitaplar, Strauss ve Howe'ın ortak yayımları arasında yer alan çalışmalardır.

⁴⁸ Antonia Gramsci, *Hapishane Defterleri*, çev. Adnan Cemgil (İstanbul: Belge Yayınları, 1997).

⁴⁹ Louis Althusser, *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, çev. Mahmut Özışık ve Yusuf Alp (İstanbul: İletişim Yayınları, 2002).

politik ve ekonomik açıdan kontrolünün ve öngörülebilirliğinin sağlanması için E. Bernays'ın da belirttiği gibi, sosyal bilimler alanı da aktif olarak kullanılmıştır.⁵⁰ Strauss ve Howe'un kuşak çalışmalarında da bu karakterde yeniden çerçeveleme tekniğinin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir.

Düşünürler 1435-2069 aralığını içine alan bütün kuşakları idealist, reaktif, sivil ve uyarlanabilir şeklinde sadece dört kategoriye göre tanımlamışlardır. Bu yönüyle, Strauss ve Howe kuşak teorisi, geri ve ileri zamanlı kalıp arketipler belirlenip retrospektif ve prospektif analiz yöntemi kullanılarak geçmişten geleceğe bütün kuşakların çerçeve içine alındığı bir kategorik biçime sahiptir. Bu durum, sadece kuşakların değil kuşaklara yönelik toplumsal algının da belli stereotiplerle çerçeve içine alınması demektir ki; bu tanımlayıcı yaklaşım kuşakları verili kimliklere ve tanımlara mahkûm eden bir nitelik arz etmektedir.

Strauss ve Howe kuşak teorisinde kullanılan döngüsel kuşak modeli, Antik Yunan'dan günümüze toplumbilim alanında kullanılan toplumsal değişim teorilerinden *döngüsel değişim teorisine* denk düşmektedir. Döngüsel değişim teorisinin temel varsayımı; kendi içinde ezeli ve ebedi olan biçimlerin sürekli oluşup çözüldüğü, yükselen ve alçalan evrelerin sonsuz bir art arda gelişinde tarihin kendini sürekli yenilediği yönündedir.⁵¹ Doğanın ve insanın biyolojik sürecine dayanan bu makro ölçekli toplumsal teori, Strauss ve Howe kuşak teorisinde görülen döngüsel sosyal evrim anlayışının esasını oluşturmaktadır. Döngüsel kuşak teorisi çerçevesinde, her periyot içinde yer alan döngüler sırasıyla doğum, büyüme, çöküş ve ölüm sürecini simgelemektedir. Genel olarak bir toplumun gelişimi söz konusu olduğunda bu teori makul bir çerçeveye oturtulabilir ancak çöküş ve ölüm döngülerini de içine alan bir döngüsel teorisinin genç kuşakla ilintilendirilmesi, çöküş ve ölüm döngülerinde, gençliğin ve çocukluğun gelişim ve canlılık doğasına ters düşen bir nitelik taşımaktadır.

Strauss ve Howe kuşak teorisinde, devresel hareketler, döngüsel değişim gibi bilimsel toplumsal teorilerin yanı sıra bilimsel olmayan argümanların⁵² da kullanılması dikkat çekmektedir. Örneğin, Howe periyot içindeki devirlerin, karakterlerin, olayların ve arketiplerin her zaman dört döngü içinde gerçekleşmesini şu ifadelerle açıklamaktadır:

“İncil’de genellikle dördüncü kuşak boyunca süren lanetler ve günahlardan bahsederler. Genellikle üç demezler ve asla beş demezler. Bir sonraki kehanete veya bir sonraki kurucu imparatorluk gelene kadar bir imparatorluk kurma dönemini veya bir ruhsal kehanet dönemini tamamlayan dört kuşaklık bir döngünün, moderniteden çok önce kullanılan çok yaygın bir model olduğunu görüyoruz.”⁵³

⁵⁰ Adam Curtis, “The Century of the Self,” <https://www.bbc.co.uk/iplayer/episodes/p00ghx6g/the-century-of-the-self>.

⁵¹ Kenneth Bock, *İlerleme, Gelişme ve Evrim Kuramları*, Sosyolojik Çözümlemenin Tarihi içinde, der. Tom Bottomore ve Robert Nisbet, haz. Mete Tuncay ve Aydın Uğur, (Ankara: Aytaç Yayınları, 1977), 57.

⁵² Bilimsel yöntem kullanılarak ortaya konulan verilere dayanmayan öncüllere dayalı ifadeler.

⁵³ Neil Howe, Brian Lamn, “Co-author of the new book,” erişim 10 Nisan 2023, <https://www.c-span.org/video/?17548-1/generations-history-americas-future>.

Bu ifadeler dikkate alındığında Strauss ve Howe kuşak teorisinin bilimsel bir teori olduğunu söylemek zordur. Bu durumda “Strauss ve Howe kuşak teorisi” ifadesindeki “teori” kavramı, bilimsel içerikli bir teori değil yaşam paradigması anlamında bir teori anlamına gelmektedir.⁵⁴

Strauss ve Howe kuşak teorisindeki tarihsel olayların her zaman tekrar eden periyotlara ve periyot içindeki devirlere taksim edilmesi kuşak olgusunun nedensellik düzleminden zorunlu nedensellik düzlemine çekildiğini göstermektedir ki bu durum da kuşak olgusunu doğal mecrasından çıkararak bir yaklaşımdır. Böyle bir yaklaşım analizlerin gerçekçiliğine de gölge düşürmektedir. Her periyodun dört devir döngüsü içinde ilerlemesi, teorisinin paradigma açısından indirgemeci bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir. Düşünürlerin her olgunun belli bir zamanda gerçekleşeceğini işaret eden şu cümleleri ise teorilerinin basitleştirici karakterini net olarak ortaya koymaktadır:

“Her şeyin mevsimi, göklerin altındaki her olayın zamanı vardır. Doğmanın zamanı var, ölmenin zamanı var. Dikmenin zamanı var, sökmenin zamanı var. Öldürmenin zamanı var, şifa vermenin zamanı var... Susmanın zamanı var, konuşmanın zamanı var. Sevmenin zamanı var, nefret etmenin zamanı var. Savaşın zamanı var, barışın zamanı var.”⁵⁵

Strauss ve Howe teorisinin problematik diğer bir yanı ise kuşakların doğum yılı aralıkları ve kohort aralıklarının belirlenme kriteridir. Kuşak olgusuna yönelik çalışmalar, genel olarak, “dönemsel faktörler kuşakların kimlik ve karakterini etkiler” varsayımı üzerine kuruludur. Bu nedenle herhangi bir kuşak hakkında yapılan çalışmada, kimlik açısından tanımlayıcı bir sonuca gidilecekse öncelikle ampirik araştırma yöntemi ile bu varsayımın ilgili kuşak özelinde test edilmesi gerekmektedir. Sadece varsayım dayalı olarak bir kuşak hakkında kimlik tanımlamak kuşakları dönemsel olaylara veya prototipleştirilmiş kategorilere mahkûm etmek olacaktır. Strauss ve Howe, her ne kadar çalışmalarının ampirik verilerle desteklendiğini belirtirler de⁵⁶ 1435 yılından son periyot öncesine kadar geçmiş kuşaklar hakkında doğrudan saha araştırması yapılması mümkün olmadığı için bu dönemlere ait kuşak tanımlama ve analizlerin önyargıya dayanması ve stereotip üretmesi kaçınılmaz olacaktır. Geçmiş zamanda yaşamış insanları herhangi bir ampirik veriye dayanmaksızın dönemsel olaylara göre tanımlamak onları etiketlemek, yargılamak ve bu yargıya mahkûm etmek olacaktır. Bu sorun ise geçmiş kuşakların farklı ve özgün karakterlerinin, entelekyalarının keşfedilmesine mâni bir durumdur.

Strauss ve Howe paradigmasının kuşak kimlikleri, son döngü içinde ampirik verilerle desteklenmiş görünmektedir. Ancak Psikoloji disiplini içinde kuşak çalışmasına katkıda bulunan J. Twenge, düşünürlerin Milenyum Kuşağı için belirttiği kişilik özelliklerinin, saha araştırmalarından elde edilen bulgularla uyumlu olmadığını dile getirmektedir.⁵⁷ Strauss ve Howe’ın Milenyum Kuşağı olarak tanımladığı kuşağı Ben Kuşağı olarak kavramsallaştıran

⁵⁴ Bu nedenle, bu makalenin başlığında, *Strauss ve Howe Kuşak Teorisi* yerine *Strauss ve Howe Kuşak Paradigması* ifadesi kullanılmıştır.

⁵⁵ Strauss ve Howe, *The Fourth Turning*, 461.

⁵⁶ Neil Howe, Brian Lamn, “Co-author of the new book,” erişim 10 Nisan 2023.

⁵⁷ Jean M. Twenge, *Ben Nesli*, çev. Esra Öztürk. (İstanbul: Kaknüs Yayınevi, 2013), 19.

Twenge'e göre, Ben Kuşağının en belirgin özelliği, Strauss ve Howe'ın belirtmiş olduğu gibi "toplumsallık" değil "bireysellik"tir. Bireysel tatmin ve kendi ihtiyaçlarını ilk sıraya koyan Ben Kuşağı, Milenyum Kuşağı için belirtildiği gibi toplumun ihtiyaçlarını önceleyen değil kendi ihtiyaçlarını önceleyen ve kendi memnuniyetine odaklı yaşayan bir kuşaktır.⁵⁸

Aynı coğrafi alanda saha araştırması yapılmış olmasına rağmen Twenge'in Y Kuşağı⁵⁹ için ortaya koyduğu bu bulguların Strauss ve Howe'ın ortaya koyduğu bulgularla çelişmesi her ne kadar bilimsel teorilerle ve bilimsel araştırma yöntemleri ile desteklenmiş olursa da kuşak analizlerinin ve kimlik tanımlarının yanlış, yanlış, spesifik ve subjektif karakterlerde olabileceğini net olarak ortaya koymaktadır. Bu durum, toplumsal yapı birimleri arasında en önemli yere sahip olan ve toplumsal değişim ve dönüşüm açısından en kritik yerde bulunan genç kuşakların sabit betimlemelerle ve verili arketip ve kimliklerle değil ilgili kuşağın içinde yaşamış olduğu tarihsel, toplumsal ve kültürel olgularla ve dinamiklerle uyumlu olarak tanınmasını gerekli kılmaktadır.

Strauss ve Howe Kuşak Paradigmasının Kuşak Teorileri ve Sosyal Kimlik Teorisi Bağlamında Analizi

Kuşak tanım ve teorileri bölümünde açıklandığı üzere kuşaklar (kohort), sosyal yaşam süreci içinde ardışık bir şekilde konumlanmış sosyal kategorilerdir. Dönemsel olayların etkisi ile oluşan kuşak kategorileri, kuşaklar olgusunu anlamak ve açıklamak amacıyla yapılan çalışmalarda, iki biçimde karşımıza çıkmaktadır. Bu kategorilerden ilki, Mannheim'ın işaret etmiş olduğu, kuşak birimleridir. 68 Kuşağı gibi kuşak birimleri, kuşakların oluşmasına etki eden dönemsel faktörlerden etkilenmiş ve bu etki karşısında organize bir duruş, düşünüş ve tavır sergilemiş bireylerden oluşmaktadır. Bu yönüyle kuşaksal birimler, toplumsal yapı içinde özerk bir konuma sahip olmakta ve sosyal kimlik grubu olma niteliği taşımaktadırlar.

Dönemsel olayların etkisiyle birlikte şekillenen bir diğer kategori biçimi ise genel kuşak kategorileridir. Genel kuşak kategorileri, kuşakların oluşmasına etki eden dönemsel faktörlerden etkilenmiş ancak bu etki kendilerinde organize bir duruş, düşünüş ve tavır haline dönüşmemiş bireylerden oluşmaktadır. Toplumsal yapı içinde enlemsel olarak yer alan genel kuşak kategorilerinin oluşum aşamasında, Mannheim açısından aksiyoner bir yön bulunmamakta; kategoriler enlemsel ve boylamsal olarak ortak duygu ve aynı ilksel izlenimi taşıyan bireyler olarak karakterize olunmaktadır. Bu yönüyle genel kuşak kategorileri, sosyal kimlik grubu olma potansiyeli taşımamaktadırlar.

Kuşakları anlama ve açıklamaktan ziyade yapılandırıcı ve tanımlayıcı yönüyle öne çıkan kuşak araştırmalarına gelince; çalışma kapsamında bu türde örnek olarak incelenen Strauss ve Howe kuşak paradigmasında kuşakların, tarihsel-toplumsal ve kültürel süreci enlemsel ve boylamsal olarak kesen ve periyodik aralıklarla kendini tekrarlayan genel ancak sistematik

⁵⁸ Twenge, *Ben Nesli*, 105.

⁵⁹ Y Kuşağı, Strauss ve Howe'da Milenyum Kuşağını, Twenge'de ise Ben Kuşağını içine almaktadır. Bu nedenle Milenyum Kuşağı ve Ben Kuşağının ortak ifadesi olarak Y Kuşağı kimlik tanımının kullanılması tercih edilmiştir.

kategoriler olarak yapılandırıldığı görülmektedir. Kuşak kimliklerini yapılandırıcı ve tanımlayıcı rol üstlenen Strauss ve Howe'ın ortaya koyduğu bu kuşak kategorilerinin her biri, belirli yaş aralığındaki bireylerin tarihsel olay üzerinden ortak deneyimlerini yansıtsa da kuşak periyonları içinde yer alan kuşak kategorilerinin birbirini tekrarlayan arketiplerle tanımlanmış olması esasen her bir kuşağın bir kalıp ve prototip üzerinden ele alındığını göstermektedir. Bu durum, kuşak kategorilerinin prototip üzerinden oluşan sosyal kimlik kategorileri ile aynı yapısal özelliklere sahip olduğu anlamına gelmektedir.

Strauss ve Howe kuşak kategorileri, sosyal kimlik kategorileri gibi, belirli arketipler üzerinden tanımlanarak her bir kuşağa belirli bir güç, prestij ve statü yüklemiştir. Aynı şekilde sosyal kimlik kuramında olduğu gibi, Strauss ve Howe kuşak kategorileri de kuşaklar arasındaki farklılıklar temelinde oluşmuş yapılar olarak öne çıkmaktadır. Bunun yanı sıra özdeşleşme ve depersonalizasyon motivasyonu da benzerlik göstermektedir. Sosyal kimlik kategorilerinde olduğu gibi, Strauss ve Howe kuşak kategorileri de bireysel kimliğin bastırılması yönünde kuşak içindeki benzerliklerin abartıldığı bir yapı arz etmektedir.

Strauss ve Howe paradigmasında görülmektedir ki yapılandırılmış kuşak kategorilerine dahil olan bireylerin kuşak kimlikleri, kalıp arketipler üzerinden dışsal olarak belirlenmektedir. Ancak kimlik aslında bireyin ve grupların bizzat kendi kendilerini tanımlama ve diğer kişiler veya gruplar arasında kendilerini konumlandırma sürecidir.⁶⁰ Kimlikler, bireylerin toplumsal, kültürel ve tarihsel çevrelerinde deneyimledikleri birincil ve ikincil sosyalizasyon süreçlerinin bir ürünü olarak dinamik bir şekilde oluşmaktadır. Başka bir deyişle kimlik oluşumu, algısal, bilişsel, motivasyonel, ilişkisel ve diyalektik bir süreçtir.⁶¹ Ancak Amerikan küresel tarih ve kuşak analizine dayanan X, Y, Z gibi, yapılandırılmış kavramlarla tanımlanan kuşaklar, kimlik açısından yapılandırılmış olmalarıyla, bu dinamik ve diyalektik doğanın mekanik ve sabit bir düzleme indirgenmesine neden olmaktadır. Bu tür kavramsallaştırmalar, kimlikleri tek boyutlu ve değişmez sabiteler olarak ele alarak hem sosyal gerçekliği sınırlamakta hem de pygmalion mitosunda olduğu gibi, kuşakların kendilerini, gerçeklikten ziyade stereotiplere dayalı algı ve kalıplara uydurmasıyla kendini gerçekleştiren kehanete dönüşüp gerçekliğin tersyüz olması riskini taşımaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Kuşaklar (kohort), dönemsel faktörlerin etkisi ile oluşmuş sosyal kategorik yapılarıdır. Bu çalışmada, kuşak kategorilerinin sosyal kimlik kategorisi olma potansiyeli üzerinde durulmuş ve açıklayıcı ve tanımlayıcı kuşak araştırmalarında yer alan kuşak analizleri incelenmiştir. Mannheim'ın kuşak araştırmasında, tarihin akışını kesintiye uğratan trajik olaylar gibi dönemsel etkilerin genel olarak çocuklar ve gençlerden oluşan yeni kuşağın karakterini şekillendirdiği ancak özel bir sosyal kimlik kategorisi oluşturmadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte Mannheim'ın dönemsel etkenlerin sosyal kimlik oluşturma kapasitesini takdir etmiş

⁶⁰ Bilgin, Kimlik, 19.

⁶¹ Kimlik, içerik ve süreç bileşeninden oluşmaktadır; Sheldon Stryker ve Peter J. Burke, "The Past, Present, and Future of an Identity Theory," *Social Psychology Quarterly* 63, sayı: 4 (Aralık 2000): 284-297.

olduğu ve bu etkiyle oluşan kuşak yapılarını kuşak birimleri olarak genel kuşak kategorisinden farklı bir yerde konumlandığı görülmektedir.

Strauss ve Howe kuşak paradigması incelemesinde, bütün kuşakların genel kategoriler biçiminde ele alındığı, bu kategori içinde yer alan bireylerin sadece ortak duygu ve aynı ilksel izlenim gibi kategorik özellikler taşımadığı, buna ek olarak, ortak bilinç, tutum ve davranış gibi sosyal kimlik özelliklerini de taşıdığı belirlenmiştir. Arketipler üzerinden güç, statü ve prestij kazandırılan genel kuşak kategorilerinin kuşak kimliğinin oluşmasından motivasyonel güç taşıyıcı özelliğe sahip olarak yapılandırıldığı tespit edilmiştir. Dahası milenyum, misyoner, baby boomers gibi kuşak kavramlarının sadece bir kuşak adını değil, aynı zamanda verili haliyle o kuşağın kimlik ve değerlerini şekillendirmede önemli bir rol oynadığı anlaşılmıştır.

Çalışma kapsamında, Tajfel ve Turner'ın geliştirmiş olduğu sosyal kimlik kuramı temel alınarak Strauss ve Howe kuşak paradigmasının kuşak kimliği oluşturma potansiyeli sorgulanmış ve paradigmanın yapılandırıcı, tanımlayıcı, verili ve inşa edici özellikleri ile sosyal kimlik kuramında açıklanan prototip geliştirme, stereotiplerle kimliklerin sınırlandırılması, bireysel kimliğin bastırılması, kişiler arası ilişkilerin verili kuşak kimlik özellikleri ile saptırılması, aşırı özdeşleşme, özgürlüklerin ve özgünlüklerin sınırlandırılması, farklılıkların ve benzerliklerin abartılması, kuşaklar arası çatışmanın artması, gerçekliğin sınırlandırılması ve rosenthal (pygmalion) etkisi ile tersyüz edilmesi gibi riskler taşıdığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda verili kuşak kimliği tanımlarının, kuşakların belirlenmesi, kuşak kimliklerinin ve farklılıklarının tanımlanması, iş yerlerinde çalışma planlarının düzenlenmesi ve organizasyon şemalarının oluşturulması gibi konularda referans oluşturması hususunda yanlıtıcı olduğu değerlendirilmesine varılmıştır.

KAYNAKÇA

- Althusser, Louis. *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. Çeviren: Mahmut Özışık ve Yusuf Alp, İstanbul: İletişim Yayınları, 2002.
- Becton J. Bret ve Jones-Farmer, L.A.. "Generational Differences in Workplace Behavior," *Journal of Applied Social Psychology* 44, (Şubat 2014): 175-189.
- Bilgin, Nuri. *Kimlik İnşası*. İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları, Aralık 2023.
- Bock, Kenneth. İlerleme, Gelişme ve Evrim Kuramları, Sosyolojik Çözümlemenin Tarihi. Derleyen: Tom Bottomore ve Robert Nisbet. Hazırlayan: Mete Tuncay ve Aydın Uğur, Ankara: Aytaç Yayınları, 1977, 51-92.
- Comte, Auguste. "Auguste Comte on the Natural Progress of Human Society: Population and Development Review," *Population Council* 37, sayı: 2 (Haziran 2011): 389-394.
- Curtis, Adam. "Happiness Machines (1 of 4): The Century of the Self." erişim 12 Nisan 2023, <https://www.bbc.co.uk/programmes/p0720m7r>.
- Çakır, Halil ve Azman, Ayşe. "Sosyal Kuşaklar: Kuşaklar Sosyolojisinde Metodolojik Bir Açılım," *İmgelem* 6, sayı: 11 (Aralık: 2022): 331-350. <https://doi.org/10.53791/imgelem.1150010>.
- Erll, Astrid. "Generation in Literary History: Three Constellations of Generationality," *Genealogy, and Memory*," *New Literary History* 45, sayı: 3 (Yaz. 2014): 385-409.
- Festinger, Lcon. "Cognitive Dissonance," *Scientific American Magazine* 207, sayı: 4 (Kasım 1962): 93-106.

- Gramsci, Antonia *Hapishane Defterleri*, Çeviren: Adnan Cemgil, İstanbul: Belge Yayınları, 1997.
- Hogg, Michael A. ve Abrams, Dominic. *Social Identifications: A Social Psychology of Intergroup Relations and Group Processes*. (London: Routledge 1988).
- Hogg, Michael A., Terry Deborah J., ve White, Katherine M.. "A Tale of Two Theories: A Critical Comparison of Identity Theory with Social Identity Theory," *Psychology Quarterly* 4, sayı: 58, (Aralık, 1995): 255-269.
- Hornsey, Matthew J. "Social Identity Theory and Self-categorization Theory: A Historical Review, Social and Personality," *Psychology Compass* 2, sayı: 1 (2008): 204–222.
- Howe, Neil. "Co-author of the new book "Generations: The History of America's Future, 1584-2069," what's it all about?" Brian Lamn, erişim 10 Nisan 2023, <https://www.c-span.org/video/?17548-1/generations-history-americas-future>.
- Jaeger, Hans. "Generations in History: Reflections on a Controversial Concept," *History and Theory* 24, sayı: 3 (Kasım 1985): 273-292.
- Johnson, Allan. G.. "Cohort," *The Blackwell Dictionary of Sociology A User's Guide to Sociological Language içinde*, Editör: Allan G. Johnson (Blackwell 2000): 47.
- Johnson, Allan. G.. "Generation," *The Blackwell Dictionary of Sociology A User's Guide to Sociological Language içinde*, Editör: Allan G. Johnson (Blackwell 2000): 132.
- Joshi, Aparna., Dencker, John C., Franz, Gentz, ve Martocchio, Joseph J. "Unpacking Generational Identities in organizations," *The Academy of Management Review* 35, sayı: 3 (2010): 392-414.
- Mannheim, Karl. *Bilgi Sosyolojisi*, Çeviren: Mustafa Yalçinkaya, İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2018.
- Mannheim, Karl. *From K. Mannheim: The Problem of Generation*. Editör: Kur H. Wolff, London: Routledge Taylor & Francis Group, 2017.
- Ryder, Norman B. "The Cohort as a Concept in the Study of Social Change," *American Sociological Review* 30, sayı: 6 (1965): 843-861.
- Scott, Jackie. "Generations," *The Cambridge Dictionary of Sociology içinde*, Editör: Bryans S. Turner (Cambridge: Cambridge University Press: 2006), 233-235.
- Stets, Jan E., ve Burke, Peter J. "Identity Theory and Social Identity Theory," *Social Psychology Quarterly* 63, sayı: 3 (Eylül 2000): 224-223.
- Strauss, William ve Howe, Neil *Generations: the History of America's Future, 1584 to 2069*. New York: William Morrow and Company Inc., 1991.
- Strauss, William ve Howe. *The Fourth Turning: an American Prophecy*. New York: Broadway Books, 1997.
- Strauss, William ve Howe. *The Millennials Rising; the Next Great Generation*. New York: Vintage Books: 2007.
- Stryker, Sheldon ve Serpe, Richard T. "Commitment, Identity Saliency and Role Behavior: Theory and research example," *Personality, Roles, and Social Behavior içinde*, Editör: W. Ickes ve E. S. Knowles (New York: Springer-Verlag 1982).
- Stryker, Sheldon ve T. Serpe, Richard "Identity Saliency and Psychological Centrality: Equivalent, Overlapping, or Complementary Concepts?" *Social Psychology Quarterly* 57, sayı: 1 (Mart, 1994): 16-35.
- Stryker, Sheldon ve Burke, Peter J. "The Past, Present, and Future of an Identity Theory," *Social Psychology Quarterly* 63, sayı: 4 (Aralık 2000): 284-297.
- Tajfel, Henry, ve Wilkes, A. L.. "Classification and Quantitative Judgement," *British Journal of Psychology* 54, (1963): 101–114.
- Tajfel, Henri. "Cognitive Aspects of Prejudice," *Journal of Social Issues* 25, sayı: 4 (1969): 79–97.

- Tajfel, Henri. *Differentiation between Social Groups: Studies in the Social Psychology of Intergroup Relations*. (New York: Academic Press: 1978).
- Tajfel, Henri. "Individuals and Groups in Social Psychology," *British Journal of Social and Clinical Psychology* 18, sayı: 2 (1979):183–190.
- Turner, Bryan S. ve Eyerman, Ron. "Kuşaklar Sosyolojisi," *Klasik Sosyoloji içinde*, Editör: Bryan. S. Turner, Çeviren: İdil Çetin. (İstanbul: İletişim Yayınları 2014), 385-409.
- Turner, John C., ve Oake, Penelope J. "The Significance of the Social Identity Concept For Social Psychology with Reference to Individualism, Interactionism and Social Influence," *British Journal of Social Psychology* 28 (1986): 231-252.
- Twenge, Jean M. Ben Nesli. Çeviren: Esra Öztürk, İstanbul: Kaknüs Yayınevi, 2013.
- Urick, Michael J. "Exploring Generational Identity: A Multiparadigm Approach," *Journal of Business Diversity* 13, sayı: 3 (Ocak, 2012): 103-115.
- Wikipedia, "Strauss–Howe generational theory," https://en.wikipedia.org/wiki/Strauss-Howe_generational_theory